

Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Катерина ПЕТРОВСЬКА
“29” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів І рівня вищої освіти

ВВ 08
МІГРАЦІЯ ТА КРОС-КУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ
(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Соціальна робота та соціальна педагогіка»
(назва освітньо-професійної програми)

Спеціалізація соціальна педагогіка
(назва спеціалізації)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(назва факультету)

Робоча програма навчальної дисципліни «Міграція та крос-культурні комунікації» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота

(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка»

Розробники:

Попова Анастасія Сергіївна, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук

Робочу програму погоджено проектною групою освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка» та схвалено на засіданні кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти від “29” серпня 2023 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри

соціальної роботи та інклюзивної освіти

(підпис)

(Катерина ПЕТРОВСЬКА)

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньо-професійної програми
«Соціальна робота та соціальна педагогіка»

(підпис)

(Анастасія ТУРГЕНОВА)

(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Нормативна / (за вибором)	
	Спеціальність <u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма «Соціальна робота та соціальна педагогіка»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Мова навчання: українська		6-й	6-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи здобувача ВО– 3,3	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	10	6
		Практичні, семінарські	
		14	6
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		66	78
		Індивідуальні завдання: 9,9	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 24/66 (27% / 73%)

для заочної форми навчання – 12/78 (13 % / 87%).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Міграція та крос-культурні комунікації» є підготовка здобувачів до ефективної участі в міжкультурних взаємодіях та управлінні міграційними процесами з акцентом на соціальну роботу.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення та узагальнення знань про різні аспекти міграційних процесів, включаючи їх причини, типологію та наслідки для суспільств та їх впливу на соціальну та міграційну політику;
- формування здатності виявляти етичні дилеми та суперечності в професійній діяльності соціального працівника в контексті крос-культурної взаємодії в різних сферах суспільного життя з акцентом на соціальну роботу.
- формування навичок формулювання обґрунтованих суджень на основі аналізу соціальних проблем, пов'язаних з міграцією та кроскультурною комунікацією.
- формування навичок ідентифікації, формулювання та розв'язання завдань в контексті соціальної роботи у мультикультурному суспільстві.
- формування здатності толерантної поведінки та поваги до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняючи вплив стереотипів та упереджень.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	ЗК-4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПР -3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
2.	СК-7	Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.	ПР-23 Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.
3.	СК-10	Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.	ПР-8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

4.	СК-11	Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їхніх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.	ПРН-20. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.
5.	СК-15	Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.	ПР-4 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.
6.	СК-17	Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.	ПР-21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні засади міграції.

1.1. Міграція: теорія та практика

Загальна характеристика поняття «міграція». Ознаки міграції та їх визначення. Причини міграції: економічні, політичні, соціальні та інші фактори. Фактори, які стимулюють відтік населення з певних регіонів. Фактори, які приваблюють мігрантів до інших регіонів. Типологія міграцій: внутрішня та міжнародна, добровільна та примусова. Характеристика поняття мігрант та його роль у сучасному світі. Класифікація мігрантів за різними ознаками: соціальний статус, місце походження, призначення міграції тощо.

1.2. Вимушена міграція: виклики та рішення

Типологія вимушених мігрантів за С. Кастлсом та їх характеристика. Класифікація міжнародних мігрантів за правовим статусом: біженці, тимчасові захисники, особи без громадянства тощо. Роль міжнародних організацій, зокрема ООН, у регулюванні міграційних процесів. Виклики, з якими стикаються вимушені мігранти: дискримінація, недостатність засобів існування, порушення прав людини тощо. Пошук рішень для проблем вимушеної міграції: міжнародне співробітництво, гуманітарна допомога, забезпечення прав та соціальної інтеграції мігрантів.

Тема 2. Міграційні політики в Україні і світі

2.1. Міграційна політика: теорія та практика

Загальна характеристика міграційної політики: її поняття, цілі та завдання. Міжнародна міграційна політика: основні принципи, міжнародні документи та організації, які регулюють цю сферу. Національна міграційна політика: особливості регулювання міграційних процесів в окремих країнах світу. Проблемні аспекти міграційної політики країн: виклики та можливі шляхи вирішення. Роль міжнародних та національних організацій у формуванні та регулюванні міграційної політики.

2.2. Динаміка міграційних потоків та їх вплив на суспільство

Характеристика найбільш популярних місць дистанції для різних категорій мігрантів: фактори, що впливають на вибір. Вплив міграції на міста дистионації: виклики та можливості для економічного, соціального та культурного розвитку. Регулювання потоків мігрантів на міжнародному та національному рівнях: стратегії та інструменти. Нелегальна міграція та «трафікінг»: особливості регулювання та заходи по боротьбі з ними. Характеристика міграційних потоків у різних сферах (освіта, туризм, трудова міграція тощо): основні тенденції та виклики.

Тема 3. Поняття «культура» та її роль у кроскультурній комунікації.

3.1. Основи крос-культурної комунікації

Поняття крос-культурної комунікації: визначення та ключові аспекти. Основні підходи до визначення поняття «культура» у контексті крос-культурної комунікації. Характерні особливості культури та її вплив на комунікативні процеси.

3.2. Менталітет, цінності та бар'єри у міжкультурній комунікації

Роль емпатії та симпатії в міжкультурній комунікації: вплив на розуміння та сприйняття іншої культури. Значення культурних цінностей і норм у міжкультурній комунікації: взаємодія та вплив на поведінку. Менталітет та ментальність: визначення та роль у формуванні культурних стереотипів. Міжкультурні бар'єри: аналіз основних перешкод у взаєморозумінні та спілкуванні між представниками різних культур.

Тема 4. Процеси засвоєння та взаємодії культур в міжкультурній комунікації

4.1. Процеси взаємодії культур у міжкультурній комунікації

Відмінності між інкультурацією та соціалізацією та їх вплив на формування культурної ідентичності. Фундаментальні етапи та психологічні механізми процесу інкультурації. Культурна трансмісія та важливість імітації, ідентифікації, сорому та провини у формуванні культурної особистості. Роль етноцентризму у сприйнятті та взаємодії культур: модель засвоєння чужої культури та альтернативи від нього, такі як культурний релятивізм. Формування особистісної, культурної, етнічної, національної ідентичності.

4.2. Глобалізація культури та космополітична ідентичність.

Процес акультурації та її форми: асиміляція, сепарація, маргіналізація та інтеграція. Психологічні та соціокультурні аспекти адаптації в умовах культурного шоку, разом з механізмами розвитку цього явища. Динаміка культури в контексті глобалізації: основні джерела культурної динаміки та доміанти міжкультурної взаємодії. Поняття толерантності, терпимості та інтолерантності: роль у формуванні культурного співжиття. Глобалізація культури та наслідки цього явища, включаючи космополітичну ідентичність та «Декларацію принципів толерантності» (ЮНЕСКО).

Тема 5. Комунікативний та когнітивний аспект крос-культурних комунікацій

5.1. Процес комунікації та його особливості

Співвідношення понять: спілкування та комунікація. Специфіка людського спілкування та його особливості. Моделі комунікаційних процесів: лінійна, транзакційна, інтерактивна. Роль та значення символів в процесі комунікації. Основні види комунікації: інформативна, афективно-оцінна, рекреативна, переконлива, ритуальна. Природа вербальної комунікації. Особливості вербального спілкування представників різних культур. Особистісні фактори комунікації.

5.2. Невербальна комунікація у міжкультурному контексті

Основні форми та засоби невербальної комунікації: кінесика, окулесика, такесика, проксемика, хронеміка, аускультация, ольфакція, гастика. Кінесика (жести, постанти тіла, міміка, хода). Окулесика (очна поведінка, візуальний контакт, прямиий погляд). Такесика (потискування рук, поцілунки, поплескування, обійми). Проксемика (відстань між мовцями, просторове розташування комунікантів). Хронеміка (розрахунок часу). Монохромні та поліхромні моделі часу. Аускультация (свист, звуки оплесків, стук, тупання ногами, клацання). Ольфакція (мова запахів). Смысловое навантаження запахів та їх зчитування у комунікативному контексті. Гастика (частування, прийняття їжі, споживання напоїв). Культурно-специфічні особливості невербальних кодів комунікації у різних культурах. Сутність, значення атрибуції в міжкультурній комунікації. Помилки атрибуції в міжкультурній комунікації: «мотиваційна», «ілюзорної кореляції», «помилкової згоди». Управління крос-культурною комунікацією: стратегії й прийоми ефективної крос-культурної комунікації.

Тема 6. Культурна стереотипізація та конфлікти в міжкультурному спілкуванні.

6.1. Феномен соціальних стереотипів

Інтерпретація поняття соціальний стереотип. Механізми формування соціальних стереотипів та їх функції. Культурні, етнічні, расові стереотипи. Міжнародні анекдоти як стереотипні уявлення про національний характер. «Прихована» стереотипність в повсякденній мові – прислів'я, приказки.

6.2. Поняття конфлікту та способи його розв'язання

Природа та зміст поняття «конфлікт». Причини виникнення конфліктів між комунікантами. Стили поведінки за конфліктних ситуацій. Відмінність у поняттях «конфлікт культур» і «культурний конфлікт». Стадії протікання і вирішення міжетнічних конфліктів. Типологія міжнаціональних, міжнародних конфліктів – способи їх врегулювання. Шляхи, прийоми, методи розв'язання конфліктів в міжкультурному середовищі.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	л		п	лаб.	інд.	С.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Тема 1. Загальні засади міграції												
1.1. Міграція: теорія та практика	7	2	-			5	7	2	-			5
1.2. Вимушена міграція: виклики та рішення	8	-	2			6	8	-	-			8
Разом за темою 1	15	2	2			11	15	2	-			13
Тема 2. Міграційні політики в Україні і світі												
2.1. Міграційна політика: теорія та практика	8	-	2			6	8	-	-			8
2.2. Динаміка міграційних потоків та їх вплив на суспільство	7	-	2			5	7	-	2			5
Разом за темою 2	15	-	4			11	15	-	2			13
Тема 3.. Поняття «культура» та її роль у кроскультурній комунікації												
3.1. Основи крос-культурної комунікації	8	2	-			6	8	2	-			6
3.2. Менталітет, цінності та бар'єри у міжкультурній комунікації	7	-	2			5	7	-	-			7
Разом за темою 3	15	2	2			11	15	2	-			13
Тема 4. Процеси засвоєння та взаємодії культур в міжкультурній комунікації												
4.1.-Процеси взаємодії культур у міжкультурній комунікації	8	2	-			6	8	-	2			8
4.2. Глобалізація культури та космополітична ідентичність	7	-	2			5	7	-	-			5
Разом за темою 4	15	2	2			11	15	-	2			13
Тема 5. Комунікативний та когнітивний аспект крос-культурних комунікацій												
5.1. Процес комунікації та його особливості	8	2	-			6	8	2	-			6
5.2. Невербальна комунікація у міжкультурному контексті	7	2	2			3	7	-	-			7

Разом за темою 5	15	2	-			9	15	2	-			13
Тема 6. Культурна стереотипізація та конфлікти в міжкультурному спілкуванні												
6.1. Феномен соціальних стереотипів	7	-	-			7	7	-	-			7
6.2. Поняття конфлікту та способи його розв'язання	8	-	2			6	8	-	2			6
Разом за темою 6	15	-	2			13	15	-	2			13
Усього годин	90	10	14			66	90	6	6			78

5. Теми лекцій

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2		
1	<i>Тема 1. Загальні засади міграції</i>	2	2
1.1.	Міграція: теорія та практика 1. Загальна характеристика поняття «міграція». 2. Причини міграції. 3. Типологія міграцій. 4. Характеристика поняття мігрант. Класифікація мігрантів.	2	2
3.	<i>Тема 3. Поняття «культура» та її роль у кроскультурній комунікації</i>	2	2
3.1.	Основи крос-культурної комунікації 1. Поняття крос-культурної комунікації. 2. Основні підходи до визначення поняття «культура» у міжкультурній комунікації та її маніфестації. 3. Основні види культурних норм (звичаї, традиції, обряди інші). 4. Міжкультурні бар'єри.	2	2
4.	<i>Тема 4. Процеси засвоєння та взаємодії культур в міжкультурній комунікації</i>	2	-
4.1	Процеси взаємодії культур у міжкультурній комунікації 1. Відмінності між інкультурацією та соціалізацією та їх вплив на формування культурної ідентичності. 2. Фундаментальні етапи та психологічні механізми процесу інкультурації. 3. Процес акультурації та її форми: асиміляція, сепарація, маргіналізація та інтеграція. 4. Психологічні та соціокультурні аспекти адаптації в умовах культурного шоку, разом з механізмами розвитку цього явища 5. Роль етноцентризму у сприйнятті та взаємодії культур: модель засвоєння чужої культури та альтернативи від нього, такі як культурний релятивізм.	2	-
5.	<i>Тема 5. Комунікативний та когнітивний аспект крос-культурних комунікацій</i>	4	2
5.1.- 5.2.	Процес комунікації та його особливості 1. Співвідношення понять: спілкування та комунікація. 2. Моделі комунікаційних процесів: лінійна, транзакційна, інтерактивна. 3. Комунікативна культура. 4. Природа вербальної комунікації і невербальної комунікації	4	2

	5. Особливості вербального і невербального спілкування представників різних культур. 6. Управління крос-культурною комунікацією: стратегії й прийоми ефективної крос-культурної комунікації		
Усього		10	6

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	2.		
1	Тема 1. Загальні засади міграції	2	-
1.2.	Вимушена міграція: виклики та рішення 1. Характеристика поняття мігрант та його роль у сучасному світі. 2. Проблеми, потреби та виклики різних категорій мігрантів. 3. Статистика кількості мігрантів у різних країнах світу: вікова, статева, цікаві факти. 4. Правовий статус мігранта.	2	-
2	Тема 2. Міграційні політики в Україні і світі	4	2
2.1.	Міграційна політика: теорія та практика 1. Загальна характеристика міграційної політики: її поняття, цілі та завдання. 2. Міжнародна міграційна політика: основні принципи, міжнародні документи та організації, які регулюють цю сферу. 3. Національна міграційна політика: особливості регулювання міграційних процесів в окремих країнах світу. 4. Проблемні аспекти міграційної політики країн: виклики та можливі шляхи вирішення.	2	2
2.2.	Динаміка міграційних потоків та їх вплив на суспільство 1. Характеристика найбільш популярних місць дистанції для різних категорій мігрантів: фактори, що впливають на вибір. 2. Вплив міграції на міста дистионації: виклики та можливості для економічного, соціального та культурного розвитку.	2	-

	3. Регулювання потоків мігрантів на міжнародному та національному рівнях: стратегії та інструменти.		
3	Тема 3. Поняття «культура» та її роль у кроскультурній комунікації	2	-
3.2.	Менталітет, цінності та бар'єри у міжкультурній комунікації 1. Типологія різних видів і форм культури. 2. Менталітет та ментальність: визначення та роль у формуванні культурних стереотипів. 3. Роль емпатії та симпатії в міжкультурній комунікації: вплив на розуміння та сприйняття іншої культури. 4. Значення культурних цінностей і норм у міжкультурній комунікації: взаємодія та вплив на поведінку. 5. Міжкультурні бар'єри: аналіз основних перешкод у взаєморозумінні та спілкуванні між представниками різних культур.	2	-
4.	Тема 4. Процеси засвоєння та взаємодії культур в міжкультурній комунікації	2	2
4.2.	Глобалізація культури та космополітична ідентичність 1. Культурна компетенція та особливості їх формування. 2. Культурна трансмісія та важливість імітації, ідентифікації, сорому та провини у формуванні культурної особистості. 3. Культурна, національна та етнічна ідентичність. 4. Динаміка культури в контексті глобалізації: основні джерела культурної динаміки, доміанти міжкультурної взаємодії, та поняття толерантності, терпимості та інтолерантності. 5. Природа культурної глобалізації та її наслідки: глобалізація культури та космополітична ідентичність.	2	2
5.	Тема 5. Комунікативний та когнітивний аспект кроскультурних комунікацій	2	-
5.2.	Невербальна комунікація у міжкультурному контексті 1. Основні форми та засоби невербальної комунікації: кінесика, окулесика, такесика, проксемика, хронеміка, аускультация, ольфакція, гастика.	2	-

	<p>2. Культурно-специфічні особливості невербальних кодів комунікації у різних культурах:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кінесика (жести, постави тіла, міміка, хода). • Окулесика (очна поведінка, візуальний контакт, прямий погляд). • Такесика (потискування рук, поцілунки, поплескування, обійми). • Проксеміка (відстань між мовцями, просторове розташування комунікантів). • Хронеміка (розрахунок часу). Монохромні та поліхромні моделі часу. • Аускультация (свист, звуки оплесків, стук, тупання ногами, клацання). • Ольфакція (мова запахів). Сміслові навантаження запахів та їх зчитування у комунікативному контексті. • Гастика (частування, прийняття їжі, споживання напоїв). 		
6.	Тема 6. Культурна стереотипізація та конфлікти в міжкультурному спілкуванні	2	2
6.2.	<p>Поняття конфлікту та способи його розв'язання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природа та зміст поняття «конфлікт». 2. Причини виникнення конфліктів між комунікантами. 3. Стили поведінки за конфліктних ситуацій. 4. Відмінність у поняттях «конфлікт культур» і «культурний конфлікт». 5. Стадії протікання і вирішення міжетнічних конфліктів. 6. Типологія міжнаціональних, міжнародних конфліктів – способи їх врегулювання. 7. Шляхи, прийоми, методи розв'язання конфліктів в міжкультурному середовищі. 	2	2
Усього		14	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	2		
1.	<p><i>Для денної форми:</i> Вивчити статистичні дані щодо міграційного руху в Україні протягом періоду незалежності України за допомогою сайту</p>	11	13

	<p>https://www.ukrstat.gov.ua/ у розділі «Статистична інформація» - «Населення та міграція».</p> <p><i>Для заочної форми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика поняття мігрант та його роль у сучасному світі. 2. Проблеми, потреби та виклики різних категорій мігрантів. 3. Статистика кількості мігрантів у різних країнах світу: вікова, статева, цікаві факти. 4. Правовий статус мігранта. 		
2.	<p><i>Для денної форми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нелегальна міграція та «трафікінг»: особливості регулювання та заходи по боротьбі з ними. 2. Характеристика міграційних потоків у різних сферах (освіта, туризм, трудова міграція тощо): основні тенденції та виклики (2 країни на вибір). <p><i>Для заочної форми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика найбільш популярних місць дистанції для різних категорій мігрантів: фактори, що впливають на вибір. 2. Вплив міграції на міста дестинації: виклики та можливості для економічного, соціального та культурного розвитку. 3. Регулювання потоків мігрантів на міжнародному та національному рівнях: стратегії та інструменти. 4. Нелегальна міграція та «трафікінг»: особливості регулювання та заходи по боротьбі з ними. 5. Характеристика міграційних потоків у різних сферах (освіта, туризм, трудова міграція тощо): основні тенденції та виклики (2 країни на вибір). 	11	13
3.	<p><i>Для денної форми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Приклади основних видів культурних норм (обряд, ритуал, етикет, звичай, традиція, канон, стандарт інші) у різних країнах світу та навести щонайменше по 3 приклади для кожної з норм. <p><i>Для заочної форми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типологія різних видів і форм культури. 2. Менталітет та ментальність: визначення та роль у формуванні культурних стереотипів. 3. Роль емпатії та симпатії в міжкультурній комунікації: вплив на розуміння та сприйняття іншої культури. 4. Значення культурних цінностей і норм у міжкультурній комунікації: взаємодія та вплив на поведінку. 5. Міжкультурні бар'єри: аналіз основних перешкод у взаєморозумінні та спілкуванні між представниками різних культур. 	11	13

	6. Приклади основних видів культурних норм (обряд, ритуал, етикет, звичай, традиція, канон, стандарт інші) у різних країнах світу та навести щонайменше по 3 приклади для кожної з норм.		
4.	<p><i>Для денної форми:</i></p> <p>1. Ознайомитись із «Декларація принципів толерантності» (ЮНЕСКО) та коротко її схарактеризувати.</p> <p><i>Для заочної форми:</i></p> <p>1. Відмінності між інкультурацією та соціалізацією та їх вплив на формування культурної ідентичності.</p> <p>2. Фундаментальні етапи та психологічні механізми процесу інкультурації.</p> <p>3. Процес акультурації та її форми: асиміляція, сепарація, маргіналізація та інтеграція.</p> <p>4. Психологічні та соціокультурні аспекти адаптації в умовах культурного шоку, разом з механізмами розвитку цього явища</p> <p>5. Роль етноцентризму у сприйнятті та взаємодії культур: модель засвоєння чужої культури та альтернативи від нього, такі як культурний релятивізм. Ознайомитись із «Декларація принципів толерантності» (ЮНЕСКО) та коротко її схарактеризувати.</p>	11	13
5.	<p><i>Для денної форми:</i></p> <p>1. Атрибуція та помилки атрибуції в міжкультурній комунікації: «мотиваційна», «ілюзорної кореляції», «помилкової згоди», конкретні приклади та ситуації.</p> <p>2. Роль та значення символів у процесі комунікації: конкретні приклади.</p> <p><i>Для заочної форми:</i></p> <p>1. Основні форми та засоби невербальної комунікації: кінесика, окулесика, такесика, проксеміка, хронеміка, аускультация, ольфакція, гастика.</p> <p>2. Культурно-специфічні особливості невербальних кодів комунікації у різних культурах:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кінесика (жести, постави тіла, міміка, хода). • Окулесика (очна поведінка, візуальний контакт, прямий погляд). • Такесика (потискування рук, поцілунки, поплескування, обійми). • Проксеміка (відстань між мовцями, просторове розташування комунікантів). • Хронеміка (розрахунок часу). Монохромні та поліхромні моделі часу. • Аускультация (свист, звуки оплесків, стук, тупання ногами, клацання). 	11	13

	<ul style="list-style-type: none"> • Ольфакція (мова запахів). Смыслове навантаження запахів та їх зчитування у комунікативному контексті. • Гастика (частування, прийняття їжі, споживання напоїв). <p>3. Атрибуція та помилки атрибуції в міжкультурній комунікації: «мотиваційна», «ілюзорної кореляції», «помилкової згоди», конкретні приклади та ситуації.</p> <p>4. Роль та значення символів у процесі комунікації: конкретні приклади.</p>		
6.	<p><i>Для денної та заочної форми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтерпретація поняття соціальний стереотип. 2. Механізми формування соціальних стереотипів та їх функції. 3. Культурні, етнічні, расові стереотипи та їх приклади. 4. «Прихована» стереотипність в повсякденній мові – прислів'я, приказки. 5. Міжнародні анекдоти як стереотипні уявлення про національний характер – підбірка про різні національності. 	13	13
Усього		66	78

8. Індивідуальні завдання

1. Здійснити аналіз кількості мігрантів за віком за всіма потоками по регіонах за роки подані на сайті <https://www.ukrstat.gov.ua/> у розділі «Статистична інформація» - «Населення та міграція» - «Кількість мігрантів за віком за всіма потоками по регіонах», визначити, чи мала Україна приріст мігрантів, який вік мігрантів переважає, які області є найбільш привабливими/непривабливими для міграційних потоків, зробити власну оцінку та висновки за проаналізованими даними.
2. Дослідити діяльність міжнародних, національних та неурядових організацій у формуванні та регулюванні міграційної політики й підтримки різних категорій мігрантів та на основі опрацювання заповнити таблицю.
3. Дослідити культурні цінності, норми, особливості представників різних країн (2 країни на вибір, крім України) та порівняти їх з українськими. Роботу представити у вигляді презентації.
4. Створити власний «культурний паспорт» (у довільному форматі – інфографіка, документ ворд, презентація тощо). Вам потрібно обрати 3 країни, які ви хотіли б "віртуально відвідати". Вибір має базуватися на особистому інтересі, культурній різноманітності та бажанні дізнатися щось нове. Для кожної вибраної країни учасники проводять дослідження, щоб зібрати інформацію про культуру, мову, традиційні страви та важливі

свята, національні улюблені фільми. Важливо звернути увагу на унікальні аспекти кожної культури.

5. Дослідити культурно-специфічні особливості невербальних кодів комунікації та представити їх для української культури та іншої однієї культури, країни тощо (на вибір) у вигляді презентації. На основі дослідження особливостей невербальних кодів розробити гайд «Правила комунікації з представниками [.....]»
6. Дослідити наявність міжнаціональних та міжнародних конфліктів та зробити їх аналіз – суть конфлікту, причини, поточна ситуація, як намагаються вирішити, надати Вашу думку стосовно цього питання.

9. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда (вступна, бесіда-повторення, дискусія, обговорення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни, метод проєктів); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю, метод тестового контролю).

10. Засоби діагностики успішності навчання

Усне індивідуальне та фронтальне опитування, співбесіда, аналітичні звіти, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень тощо.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 - 5	0 - 5
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1	0 - 10	0 - 10

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

1.4.	Тестування за темою 1	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 - 5	0 - 5
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 5
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2	0 – 10	0 – 10
2.4.	Тестування за темою 2	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3	0 – 10	0 – 10
3.4.	Тестування за темою 3	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 4	0 – 10	0 – 10
4.4.	Тестування за темою 4	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 5: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5	0 – 10	0 – 10
5.4.	Тестування за темою 5	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
6.2.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 5
6.3.	Виконання ІНДЗ до теми 6:	0 – 10	0 – 10
6.4.	Тестування за темою 6	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 6		25 балів	

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

² Мінімальний допуск до екзамену здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

- де m – кількість набраних балів за вивчений курс;
 n – кількість залікових кредитів;
 50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
0-34	F

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Міграція та крос-культурні комунікації» для здобувачів денної та заочної форм навчання.
2. Навчальні мультимедійні презентації.
3. Навчальні фільми.

13. Рекомендована література

Базова:

1. Бурак О. С. Крос-культурна комунікація як наслідок глобалізаційних крос-культурних контактів, 2012. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_5/27.pdf
2. Гуткевич С. О. Міжнародний менеджмент / С. О. Гуткевич, Г. В. Дмитренко, І. Г. Оніщенко, Ю. М. Сафонов. К. : Кафедра. 2015. 535 с.
3. Івашук І. О., Стахова Н. В., Живко М. А. Міжнародні міграційні процеси : навчальний посібник. Тернопіль. : ЗУНУ. 2022. 204 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45203/1/%D0%92%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
4. Конспект лекцій з дисципліни «Міжкультурні комунікації: культура і влада» для здобувачів вищої освіти II курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми

- навчання / Укл.: Чістякова І. М., Кудлай І. В., Білоусов О. С., Бабіна В. О., Моїсеєва Т. М., Латишева В. В. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 178 с. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/12114/1/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%81%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d1%82%20%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1%96%d0%b9%20%d0%9c%d0%9a%20%d0%9a%d1%96%d0%92%202021.pdf>
5. Методичні рекомендації до курсу «Міжкультурна комунікація: теорія і соціальна практика» (для бакалаврів гуманітарних факультетів) / О.М. Іщенко. К.: Вид. дім «Кий», 2019. 100 с. URL: <https://dphs.univ.kiev.ua/files/mkk2019.pdf>
 6. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / О.А. Малиновська. К. : НІСД, 2018. 472 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-07/Migration_Politic_Print-fin-3178a.pdf
 7. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Міжнародні міграційні процеси» для бакалаврів галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”, спеціальності 051 «Економіка» / Укл. Стахова Н. В. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 24 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46549/1/%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%9C%D0%9C%D0%9F.pdf>
 8. Радченко І. Б. Вступ до теорії міжкультурної комунікації: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 80 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/6235/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>
 9. Слюсаревський, М. М. Психологія міграції [Текст] : навч. посіб. / М. М. Слюсаревський, О. Є. Блинова. Вид. 2-е, переробл. і допов. Київ : Талком, 2018. URL: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/migration-psych_slusar-blinova.pdf
 10. Тодорова Н.Ю. Кроскультурний менеджмент: Навчальний посібник. 330 с. URL: https://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/2021/1/CCM_Todorova.pdf

Допоміжна:

1. Міграція в Україні: факти та цифри 2021. Міжнародна організація з міграції. 2022. 24 с. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-ukr_web.pdf
2. Міграційне право України : навч. посіб. / [Сопільник Р. Л. , Ковалів М. В. , Єсімов С. С. та ін.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 260 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5787/1/%D0%9C%D0%B0%>

[D0%BA%D0%B5%D1%82%20%D0%9C%D0%9F%D0%A3%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9%2007.06.23.pdf](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_203#Text)

3. Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих- мігрантів та членів їх сімей : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 18.12.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_203#Text
4. Попова А. С. Зміст і форми організації підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами в університетах Швеції. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук.журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. № (72). 315 с. С. 102 – 115. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/12-1.pdf>
5. Попова А. С. Особливості соціального захисту мігрантів у контексті діяльності соціальних працівників: досвід Швеції. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (26–28 квітня 2017 р., Київ–Суми). Суми, 2017. Т. 2. 224 с. С. 191 – 194.
6. Попова А. С. Професійна підготовка соціальних працівників до роботи з мігрантами. *Професійна підготовка фахівців соціальної сфери на засадах компетентнісно-зорієнтованої парадигми: колективна монографія* / О. Гуренко, Н. Захарова, О. Ілішова, В. Котляр, Н. Михайленко, К. Петровська, А. Попова, А. Тургенєва, С. Улюкаєв / За заг. ред. к.пед.н., доц. К. Петровська. ТОВ «Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні»: Мелітополь, 2020. 248 с. С. 138-212.
7. Попова А., Тургенєва А. Досвід використання медіації у скандинавських країнах: можливості для вітчизняних медіаційних практик у галузі соціальної роботи. *Social Work and Education*. Vol. 8, No. 2. Ternopil-Aberdeen, 2021. Pp. 260 – 273. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24484/1/Popova_Turgenieva.pdf
8. Попова А.С. Недержавна інституційна підтримка мігрантів в Україні у контексті здійснення соціальної роботи. *International scientific-practical conference Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms: Conference Proceedings, September 29, 2017*. Tbilicy: Baltija Publishing. 196 p. – P. 55 – 58.
9. Попова А.С. Соціальна робота з мігрантами в Україні: досвід недержавних організацій. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки: Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Київ, 1-2 грудня 2017 р. К.: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2017. 224.*
10. Harris P. R., Moran R. T. *Managing cultural differences*. Houston: Gulf. Oxford University
11. Huntington S. *The clash of civilizations and remaking of world order*. New York: Simon and Schuster. 1996.

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ [Електроний ресурс]. URL: <http://edu.bdpu.org.ua>
2. Сайт БДПУ [Електроний ресурс]. URL: <http://bdpu.org.ua>
3. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) [Електроний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Р. Льюїса [Електроний ресурс]. URL: <http://blog.crossculture.com/>.
5. Офіційний сайт Г. Хофстеде [Електроний ресурс]. URL: <https://geert-hofstede.com>.
6. Офіційний сайт Ф. Тромпенаарса та Ч. Хемпден-Тернера [Електроний ресурс]. URL: <http://www.thtconsulting.com/>.